УЧЕБНА ПРОГРАМА

Код:	**91-319-44**	Дисциплина:	**Методика на почерковата и автороведческата експертиза (практикум)**
Ниво:	7. Магистър	ECTS кредити:	**5**

Обучаващо звено: Катедра „Обществен ред и сигурност“

Анотация на учебната дисциплина

Всеки официален и частен документ съдържа в качеството си на реквизити ръкописен текст и/или подпис на лицето, което го е издало. Често пъти в разследващата и съдебната практика се налага изследване на тези реквизити с цел установяване изпълнителя им. Това е възможно благодарение на индивидуалноста, относителната устойчивост и степента на вариантност на общите и частни графически признаци, отразени в почерка и подписа на всяко едно лице, притежаващо писмено-двигателни умения. Почеркови обекти се явяват изпълнени на ръка писмени текстове, подписи и числа. Чрез съдебно-почеркови експертизи е възможно в процеса на досъдебното производство, както и по време на съдебни процеси по наказателни, граждански, търговски и др. дела да се възложат идентификационни или диагностични задачи. Типичните идентификационни задачи са свързани с установяване на конкретен изпълнител/и на почеркови обекти в документ. Към диагностичните задачи се включват установяване на: признаци на техническа подправка в изследваните почеркови обекти; признаци на имитация; признаци на автоподлог; признаци на промяна на почерка вследствие възрастови; здравословни и патологични промени.

Автороведческата експертиза има за задача да установи най-вече каква е личността /степен на образованост, ниво на интелект, професия, роден език и др./ и кой е авторът на текст по самото му съдържание, независимо дали то е изпълнено на ръка или чрез техническо пишещо средство /напр. пишеща машина, компютър/.

Компетентности като очаквани резултати от обучението

Знания:	Предназначението на курса е студентите да получат теоретична и практическа подготовка в областта на почерковите и автороведчески експертизи.
Умения:	Стремежът е студентите да изградят умения, свързани с извършването на идентификационни и диагностични съдебно почеркови и автороведчески експертизи.
Отношения и нагласи:	Предпоставя се възможността обучаемите да комуникират със специалисти по теоретични и практически проблеми на съдебната почеркова и автороведческа експертиза.

Методи за обучение и връзки с други дисциплини

Методи на обучение:	Семинарни занятия
Предварителни изисквания:	Усвояването на учебната дисциплина предполага знания на студентите по Наказателноправна характеристика на престъплението, Структура и основни принципи на наказателния процес, Криминалистика и Обща теория на съдебните експертизи.
Осигурявани дисциплини:	Получените знания по Методика на почерковата и автороведческа експертиза (практикум) ще подпомогне студентите при изучаване на другите методики на отделните видове експертизи.

Проверка на знанията и уменията

Крайно оценяване:	Крайното оценяване се извършва на основа показаните резултати от изготвянето на курсова задача под формата на почеркова експертиза, както и решаването на тест.
Методи и форми на оценяване:	Чрез теста се проверяват знанията по всички преминати теми от курса, а чрез курсовата задача се проверява придобитите практически умение за правилно изготвяне на почеркова експертиза.
Критерии за оценяване:	Изпитният тест съдържа 40 въпроса, във всеки от които има възможност само за 1 верен отговор. Съобразно броя на верните отговори студентът получава оценка по 6-степенната скала.

Компоненти и тяхната тежест в крайната оценка:	Студентите изготвят курсова задача, изразяваща се в изготвянето на идентификационна почеркова експертиза на основа предоставени от преподавателя почеркови обекти и сравнителни образци. Оценява се правилността на извода и спазването на методиката за този вид експертизи.

Учебни материали и ресурси за самоподготовка

Основна литература:

1. Кунчев, Й., П. Цанков, Е. Коцева и др., Съдебни експертизи – обща и особена част., „Албатрос", 2012 г.
2. Кунчев, Й. Курс по криминалистика. Том 1. С., 2020 г.
3. Кунчев, Й. Курс по криминалистика. Том 2. С., 2021 г.
4. Несторов Д., Ръководство за извършване на съдебно-почеркови експертизи с идентификационна цел. С., 2013 г. ***https://www.mvr.bg/docs/librariesprovider62/default-document-library/fc23b08a-03_2013_rukovodstvo_za_spepdf.pdf***
5. Несторов Д., Критерии за повишаване на обективността на съдебно-почерковата експертиза за нуждите на наказателния процес – дисертационен труд, ЮЗУ „Неофит Рилски", Б., 2011 г.
6. Цеков, Ц., Криминалистика. С., 1991 г.
7. Бобев, К., Криминалистически експертизи. С., 1986 г.
8. Вакарелски, И., Криминалистика, С., 1959 г.; второ изд. - 1972 г.
9. Ангелов А., Криминалистическо изследване на почерка и признаците на писмената реч, НИКК - МВР, С., 1986 г.
10. Георгиев, Л. Актуални аспекти на криминалистиката. С., 2015 г.
11. Ръководство за експерти криминалисти. Втора част. С., 2016 г.
12. Георгиева, Д. Терминологичен справочник за почеркови експертизи. С., 2017 г.
13. Георгиев, Л., Д. Георгиева, Почеркови изследвания. Актуални щрихи. С., 2023 г.

Допълнителна литература:

1. Минчев, Д., Съдебно-почеркова експертиза. С., 1990 г.
2. Беленски, Р., Съдебно-почеркова експертиза. С., 1999 г.
3. Манцветова, А., В. Орлова, Е. Добровольская. Судебно-почерковедческая экспертиза, М., 1971 г.
4. Томилин В.,Основы судебно-медицинской экспертизы писма. М.,1974 г.
5. Георгиев, Л. Възможности за установяване на антидатиране в документи по признаците на почерка. Научни трудове на Русенския университет – 2013, том 52, серия 7 **http://conf.uni-ruse.bg/bg/docs/cp13/7/7-37.pdf**
6. Георгиев, Л. За почерковите експертизи и за подводните камъни. Сп. Правен свят, 14.10.2014 г. **https://legalworld.bg/za-pocherkovite-ekspertizi-i-za-podvodnite-kamyni**
7. Георгиев, Л. Безпроблемно може да се направи изследване само върху копия на ръкописни текстове. Сп. Правен свят, 13.10.2014 г.

https://legalworld.bg/bezproblemno-moje-da-se-napravi-izsledvane-samo-vyrhu-kopiia-na-rykopisni-tekstove

Георгиева, Д. Сравнителният материал като предпоставка за изготвяне на обективни съдебно-почеркови експертизи. Юбилеен сборник - Петдесет години НИКК-МВР. С., 2019 г. **https://www.mvr.bg/docs/librariesprovider62/default-document-library/50-%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8-%D0%BD%D0%B8%D0%BA---%D0%BC%D0%B2%D1%80-%D0%B1%D0%B3823a9646236940abae4d6040dea5439b.pdf?sfvrsn=8ece0dea_0**

Речник (ключови думи)

Почеркова експертиза, ръкописен текст, подписи, документи, имитация на подпис, техническо изследване на подпис и др.

Съдържание на учебната дисциплина по тематични единици за редовна / задочна форма на обучение

№	Тема	Основни въпроси	Лекции	Сем. упр.	Пр. зан.	Извън аудит.	Осигуряване
1	Същност на почерка. Фактори за изграждане на умения за писане. Видове почеркови обекти и възможни експертни задачи. Възложители на почерковите експертизи.	Почерк – същност и формиране. Видове почеркови обекти: ръкописни текстове, подписи, числа. Задачи, решавани от СПЕ. Възложители на СПЕ, срокове.		2		3	
2	Свойства на почерка, отразен в ръкописните текстове. Класификация на топографските признаци на почерка отразени в ръкописните текстове.	Свойства на почерка: индивидуалност, относителна устойчивост, отразимост, вариантност. Топографски признаци: форма на редовете, разположение, съкращения, стил на изписване на дати и др.		5		7	
3	Класификация на общите и частни признаци на почерка, отразени в ръкописните текстове.	Общи признаци: степен на обработеност, строеж, размер, наклон, степен на свързаност. Частни признаци: разположение, форма, посока, последователност, свързаност на движението.		5		7	
4	Подписи: понятие и свойства. Класификация на топографските, общите и частни признаци, отразени в подписите.	Понятие за подпис и свойства в качеството му на почеркови обект: индивидуалност, относителна устойчивост, вариантност. Топографски, общи и частни признаци.		5		8	
5	Признаци на неумишлени и умишлени изменения на почерка, отразени в ръкописните текстове и в подписите.	Признаци на неумишлени изменения, вследствие на здравословни и възрастови промени. Признаци на умишлени изменения: маскировка, имитация, копиране.		5		8	
6	Видове сравнителни образци и осигуряването им за извършване на идентификационни почеркови изследвания.	Видове почеркови сравнителни образци: свободни, условно-свободни, експериментални. Източници за осигуряване на образци за целите на експертизите		5		8	
7	Обща методика на графичните /почеркови/ изследвания. Графометрия и графология.	Общи положения в методиката за СПЕ. Понятие за графометрия и графология.		5		8	
8	Технически средства и системи използвани при почеркови изследвания. Техническо изследване на подписи-обекти на почеркови експертизи.	Технически средства, използвани при СПЕ: микроскопска техника, видеоспектрален компаратор, докубокс, фотографска техника. Установяване признаци за техническа подправка на подписи като: релефност на щрихите, забавеност на движението, равномерен натиск, наличие на тонерни и мастилени частици, тъпи начала и краища на буквени елементи и др.		5		7	
9	Етапи на идентификационното почерково изследване: подготвителен, разделно изследване, сравнително изследване, заключение. Видове възможни изводи при почерковите изследвания. Протоколиране и онагледяване на експертизата.	Етапи на СПЕ: подготвителен, разделно изследване на обектите и на сравнителните образци, сравнително изследване, изводи и заключение. Изготвяне на протокол за експертизата. Онагледяване на протокола.		6		9	
10	Многообектни, комплексни и колективни почеркови и документни експертизи.	Специфика при изследването на: многообектни почеркови експертизи; комплексни експертизи /с технически и почеркови задачи/; тройни и петорни колективни експертизи.		4		5	

11	Частни методики за извършване на почеркови изследвания: изследване на текстове на чужди езици; изследване на ксерографски копия на документи; изследване на подписи на художници; изследване на текстове, изпълнени с нестандартни пишещи средства върху нетипични повърхности; възможности за установяване на антидатиране по признаците на почерка и др.	Специфики при изследване на почеркови обекти на чужди езици, на ксерографски копия, на текстове и подписи изпълнени чрез нестандартни пишещи средства, установяване на антидатиране по признаците на почерка и др.		4		7	
12	Основание и ред за изслушване, защита и приемане на почерковата експертиза в съда	Депозиране на експертизата в съда. Подготовка за защитата ѝ в съдебно заседание. Ред на задаване на въпроси от страните и съда и изслушване на вещото лице.		5		7	
13	Автороведческа експертиза – принципи на стилно – езиковия анализ и методика за неговото извършване	Анализ на наличните в изследваното съдържание на семантични, лексически, стилистични, граматически, интелектуални и топографски признаци. Сравнителното им изследване с подобни признаци в представени сравнителни образци.		4		6	
	Общо часове			60		90	

Разработили програмата: доц. д-р Людмил Руменов Георгиев

Учебната програма е приета от КС на катедра “Обществен ред и сигурност” с протокол № 2 /17.09.2024 г.

Учебната програма е утвърдена от Факултетния съвет на Юридически факултет с протокол № 2/19.09.2024 г. и заповед № 24/20.09.2024 г. на декана на факултета.